

Eliksir szwedzkim zwany

Potomnym ku lekturze i zastosowaniu zapisuję, co doszło do mej wiadomości roku 1800-go.

Eliksir szwedzkim zwany

którego przepis znaleziono w kabzie pana Gerneta, doktora medyka, zmarłego w Szwecji. Tajemnicę tę od wielu wieków strzeżono w jego rodzinie. Dziad jego żył 130 lat, ojciec 112, matka 109 lat, a to mocą eliksiru, którego zażywali codziennie rano i wieczorem po 7 lub 9 kropel na jedną łyżkę zwykłą¹ wina lub herbaty, czy zupy, czy nawet zwykłej wody.

Przygotować:

Aloes sokotrzański (*Aloe succotrina*²) – 1 uncja³ i 1 drachma⁴ czyli gros⁵.

Ostryż cytwarowy (*Zedonia*) – 1 uncja i 1 drachma czyli gros.

Modrzewnik lekarski (*Agaricum album*) – jw.

Znamiona szafranu (*Crocus orientalis*) – jw.

Goryczka (*Gentiana*) – jw.

Rabarbar (*Rhabarbarum*) – jw.

Syrop wenecki (*Theriaca Venetica*)⁶ – jw.

Dobra wódka (*cramatum bonum*) – 1 butelka dobrze wymierzona.

Te wszystkie składniki, wyjąwszy syrop, rozetrzeć razem lub osobno i wysypać do butelki zawierającej już wódkę. Butelkę dobrze zatkać. Należy uważać, by nie

---

¹ W tekście tym rozróżnia się łyżkę zwykłą, czyli stołową (*cochlear ordinarium*) i łyżeczkę kawową (*cochlear caffaceum* lub *caffaceum*).

² Kursywą podaję nazwy składników w brzmieniu oryginału.

³ 1 uncja aptekarska (wg miar nowopolskich) = 29,88 g.

⁴ 1 drachma aptekarska = 1/8 uncji = 3,7345 g.

⁵ 1 gros = 1/8 uncji, por. J. Colberg, *Porównanie terażniejszych i dawniejszych miar i wag w Królestwie Polskiem używanych*, Warszawa 1819, s. 118.

⁶ Uniwersalne antidotum na trucizny, zawierające 64 składniki, m.in. proszek z węża, wydzielinę bobrową i opium.

wypełnić całej butelki, a to by można było łatwiej wymieszać składniki, co czynić należy codziennie przez 15 dni, z rana i pod wieczór. Po tym jak płyn się wyklaruje, przelać ją do innej butelki uważając, by nie wyparowała. Jeszcze tego samego dnia można ją zacząć stosować.

Właściwości:

Zażywanie tego leku, bez pomocy innych lekarstw czy puszczenia krwi zapewnia długie i zdrowe życie. Siły przywraca, ducha ożywia, stopniowo znosi napięcie nerwów, koi bóle reumatyczne, łagodzi podagrę i uniemożliwia jej rozwój. Żołądek uwalnia od kleistych i tłustych płynów powodujących niestrawność i od innych podobnych utrapień, które nie skądinąd jak z tego szkodliwego źródła początek swój biorą, mianowicie od: odbijania, migreny⁷, waporów, zawrotów głowy, kataru⁸. Zabija robaki. Leczy i wypędza skręty trzewi i żołądka. Usuwa niestrawność w przeciagu jednej godziny. Rozwesela. Oczyszcza krew i poprawia jej krążenie. Jest doskonałym antidotum na trucizny. Wywołuje miesiączkę u niewiast. W sposób nieodczuwalny przywraca tuszę i kolory⁹. Oczyszcza bezboleśnie. Zapobiega chorobom zakaźnym. Czysty eliksir po trzeciej dawce leczy gorączkę, lecz należy go zażyć przed atakiem gorączki. Jest najlepszym lekiem wzmacniającym¹⁰ przeciwko ospie; sprawia, że choroba bez szkód wychodzi, a stosuje się go tak: zarażony ospą codziennie rano na czczo niech zażywa pełną łyżeczkę kawową czystego eliksiru z 3 łyżkami rosołu sporządzonego z mięsa owczego.

Użycie:

Przeciw palpitacjom serca: 1 zwykłą łyżkę czystego eliksiru.

⁷ Łac. *micrania*.

⁸ Łac. *pituita*.

⁹ Łac. *Corpulentiam atque colores restituit insensibiliter*.

¹⁰ Łac. *cordiale, stąd dawn. kordiał*.

Przeciw niestrawności: 2 łyżki z 4 łyżkami herbaty.

Przeciw wściekliwości, podagrze¹¹, zwłaszcza gdy chce się rozwinąć: 3 łyżki.

Przeciw skrętom trzewi: 2 łyżki w 2 łyżkach wódki.

Na oczyszczenie: silni mężczyźni – 3 łyżki, niewiasty – 2 łyżki; w tym przypadku brać normalnie pod wieczór, po lekkiej kolacji, efekt będzie na drugi dzień.

Przeciw robakom: 1 łyżeczka kawowa codziennie przez 8 dni.

Codziennie stosowanie 7 kropeł dla niewiast, 9 kropeł dla mężczyzn, zapewnia długie, zdrowe i radosne życie. Starcy mogą brać 1 łyżkę co drugi dzień, i tak czyniąc zyskają siły.

Po przelaniu płynu¹², do pozostałego osadu należy dolać białego, szlachetnego wina i przez miesiąc codziennie mieszać. W ten sposób uzyska się płyn, który po miesiącu zlewa się tak, by był możliwie klarowny. Najlepszy jest przeciw bólom kolkowym koni i wołów, podaje się im 1 pełną zwykłą szklankę. Również ubogim podaje się go na oczyszczenie i by ich z choroby wyciągnąć. Nadto każdego, kto raz dziennie przyjmuje 1 łyżkę, szybko do zdrowia prowadzi.

***

Autorem notatki o eliksirze jest ksiądz Maciej Tyzlerski, proboszcz parafii w Kobylinie od 7 czerwca 1797 r. do śmierci 24 kwietnia 1813 roku. Notatkę umieścił na pierwszej karcie *Liber Mortuorum (Księgi metrykalne parafii Kobylin, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. PM 124/05, s. 1–2)*.

Opracował: Bartosz Małecki

¹¹ Łac. *Contra rabiem pedograe*.

¹² Patrz wyżej.